

Dubrovački konzulat u Lisabonu

Ilija Mitić, pravnik

Među mnogobrojnim dubrovačkim konzulatima, koji su se nalazili na obalama Sredozemnog mora i Atlanskog oceana, jedan od najvažnijih je bio konzulat u Lisabonu.

Dubrovački konzuli su služili Senatu kao organ za održavanje veze sa stranim vlastima, radi zaštite interesa dubrovačke trgovine i plovidbe. Postojanje dubrovačkog konzulata u Lisabonu dokazuje, da su dubrovački brodovi plovili i trgovali i po obalama Atlanskog oceana. Međutim nisu se dubrovački brodovi držali samo Lisabona i ostalih luka uz obalu Pirinejskog poluotoka, već su plovili i mnogo dalje, prelazeći Atlantski ocean, ploveći do obala Amerike na otok Kubu, za Havanu i Braziliju.

U načelu dubrovačke je konzule birao Senat i davao im prilikom postavljenja instrukcije i takozvano patentno pismo, uz suglasnost one vlade, kod koje se imenovao dotični konzul, a što je bilo uobičajeno u praksi tadašnje konzularne službe. Ovakova se praksa provodila i prilikom imenovanja dubrovačkog konzula u Lisabonu. Izuzetak od ove prakse imenovanja dubrovačkih konzula nalazimo kod postavljanja dubrovačkog konzula na otoku Malti, kojeg je birao Veliki Meštar Malte, uz naknadnu suglasnost dubrovačkog Senata.

Drugom polovinom XVIII. stoljeća, pošto se dubrovačka trgovina potpuno proširila na područje Atlanskog oceana, Dubrovnik osniva svoj konzulat u Lisabonu. Ovaj konzulat djeluje neprekidno od 1758. godine, pa sve do pada Republike.

Kroz navedeno razdoblje djelovali su i zastupali interese Republike dva konzula i to: Giorgio Piccardo (od 1758. g. do 1778. g.) i Bartolomeo Lodovico Ghiglione (od 1778. g. do pada Republike). Ova dva konzula nisu bili Dubrovčani, već vješti trgovci, koji su živjeli u Lisabonu, a prije nego što su bili imenovani za dubrovačke konzule istakli su se svojim radom štiteći interese Dubrovačke Republike.

Giorgio Piccardo, trgovac iz Lisabona, obraća se molbom dubrovačkom Senatu, da ga izabere za konzula, navodeći da se uvijek zauzimao za interese dubrovačke trgovine i njezinih pomoraca. Dubrovački Senat svojim pismom od 31. XII. 1758. god. javlja Giorgiu Piccardu, da je izabran za dubrovačkog konzula u Lisabonu, te da mu je po dubrovačkom kapetanu Markoviću poslan patent konzula i bilješka o pravima dubrovačkih konzula. Konzuli su naime imali pravo da od dubrovačkih brodova, koji su dolazili u njihove luke pobiru konzularnu pristojbu, t. zv. »il

consolato«. Osim toga da bi Dubrovačka Republika mogla crpiti koristi od svoje mornarice, ustanovila je vrstu poreza, koji se zvao »arboragio«. Ovaj porez plaćali su dubrovački brodovlasnici na kraju svake godine, a na temelju izvršenih poslova. Konzuli su pobirali ovaj porez u onoj luci, gdje bi se zatekao brod prilikom ubiranja poreza. Osim toga konzul je imao također pravo da imenuje svog vice-konzula, ali pod uvjetom da ovo imenovanje naknadno usvoji dubrovački Senat. Sa ovim pravima je bio upoznat i novoizabrani konzul Piccardo. Pismom od 22. V. 1759. god., konzul Piccardo obavještava Senat, da je prihvaćen za konzula od strane ovdašnje vlade, kao i da je dobio diplomu od tamošnjeg vladara, kojom diplomom su mu priznata njegova konzularna prava u Portugaliji, kao i konzulima ostalih država. U diplomi se također spominje, da mu se priznaje pravo, da može imenovati svog vice-konzula u bilo kojoj luci ovog kraljevstva, ali da ovakovo imenovanje mora biti potvrđeno od strane tajništva vanjskih poslova. Tek ovakovim priznanjem od strane vlade, u čijoj su zemlji bili imenovani, konzuli su mogli započeti sa vršenjem svoje konzulske dužnosti. Na ovo su bili posebno upozoreni svi dubrovački konzuli cirkularnim pismom dubrovačkog Senata od 6. V. 1760. god., u kojem pismu je izričito bilo naglašeno, da dubrovački konzuli ne mogu početi sa vršenjem svojih konzulskih dužnosti, prije nego što budu priznati od strane tamošnjih vlasti. Prema tome dubrovački konzul u Lisabonu ispunio je sve potrebne uvjete za vršenje redovne konzulske dužnosti.

U dubrovačkoj konzularnoj službi nije rijedak slučaj, da je Senat naredio svom konzulu, da oduzme patent broda i ostale dokumente, koji su potrebni za upravljanje brodom kojem dubrovačkom kapetanu zbog neposlušta prema Dubrovačkoj Republici. Tako dubrovački Senat obavještava konzula Piccarda pismom od 12. lipnja 1768. god., da oduzme patent broda i ostale dokumente kapetanu Ipsčiću, te da upravljanje brodom preda u ruke brodskom pisaru, koji treba da brod dovede u Dubrovnik, dok kapetan Ipsčić ima da se vrati u Dubrovnik prvom vezom, ali ne s brodom, kojim je upravljao. Ujedno Senat ovlašćuje konzula, da izda brodskom pisaru privremenu dozvolu za put (tako zvani pasavanti), kako bi mogao nesmetano dovesti brod u Dubrovnik.

Za vrijeme svog djelovanja kao konzul Piccardo šalje dubrovačkom Senatu iscrpne izvještaje o političkom stanju u Portugaliji, o moguć-

nosti rata sa Španijom, kao i o svim momentima, koji su bili važni za dubrovačku trgovinu u tom dijelu svijeta.

Međutim, kako ovom dubrovačkom konzulu u Lisabonu, konzularna služba nije bila jedino zanimanje, već je i pored obavljanja konzularnih dužnosti imao i privatnih poslova, to ovaj konzul traži od Senata, da može napustiti za izvjesno vrijeme svoje konzularno sjedište Lisabon, time da ga za vrijeme odsustva zamijeni koja druga osoba. Ovoj molbi je dubrovački Senat izašao u susret, pa je dubrovačkom konzulu Piccardu dozvolio da napusti Lisabon za godinu dana i da otiđe u Italiju. Za vrijeme izbjivanja, po pristanku Senata, zamjenjivao ga je vice-konzul Filipo Oniceti. Sa ovog odsustva se konzul Piccardo više nije vratio, jer je želio da ostane stalno živjeti u Italiji, pa je dubrovački Senat po njegovoj ličnoj preporuci izabrao za novog konzula 1778. god. Bartolomea Lodovica Ghiglione, koji je bio jedan od upravitelja trgovačke kuće u Lisabonu, dakle čovjek vješt trgovačkim poslovima.

Dubrovački konzuli su redovito dostavljali Senatu izvještaje o kretanju dubrovačkih brodova. Ovi izvještaji su sadržavali tačne podatke o dolasku i odlasku brodova, o vrsti tereta, kao i o broju posade. Iz podataka o kretanju brodova, koje su slali dubrovački konzuli iz Lisabona vidimo, da je u početku djelovanja konzulata dolazilo u luku Lisabon oko jedan ili dva dubrovačka broda mjesečno, dok se broj dubrovačkih brodova, koji su dolazili u ovu luku naglo povećao oko godine 1790., kada počinje dolaziti po 4 do 5 brodova, pa i više u toku jednog mjeseca. Tako pismom od 28. lipnja 1791. g. konzul Ghiglione javlja Senatu, da se u luci Lisabon nalaze u isto vrijeme 8 dubrovačkih brodova, koji su došli iz raznih pravaca, većinom iz Napulja i Gjenove, dok u izvještaju od 12. III. 1806. god. javlja, da je u luci bilo u toku mjeseca travnja 14 dubrovačkih brodova.

Pismom od 15. III. 1785. god. konzul Ghiglione obavještava dubrovački Senat da su stigli iz Brazila sa raznom robom u luku Lisabon tri dubrovačka broda i to kapetana Baltazara Ljubišića, kapetana Ilića i kapetana Andričevića. Ovi su se brodovi sklonili u luku Lisabon zbog slabog vremena, a produžuju put za Gjenovu. Jednim drugim pismom od 19. XI. 1805. god. javlja dubrovački konzul Senatu, da je iz Havane stigao u Lisabon sa svojim brodom kapetan Poković u roku od 46 dana putovanja, te da je ovom kapetanu za vrijeme boravka u Havanu umrlo 8 članova posade. Sva posada sa ovog broda je bila iz Dubrovnika i okolice.

Ovi nam podaci dokazuju na kakva su se daleka putovanja upuštali dubrovački pomorci, i dokle je sve dopirala dubrovačka zastava.

Zanimljivo je ovdje još napomenuti pismo dubrovačkog Senata od 1787. g. kojim dubrovački Senat obavještava konzula Ghiglione, da je dubrovački kapetan Jakšić poginuo na jednom stranom brodu, vraćajući se iz Kine, te traži, da ovaj konzul pošalje sve dokumente umrlog kapetana, kao i njegovu robu, koju je pokojni ka-

petan ostavio kod prijašnjeg konzula Piccarda, jer je ova roba imala biti vraćena nasljednicima pokojnikovim. Ovaj je podatak u toliko interesantan, što dokazuje da je jedan dubrovački kapetan, putovao čak do daleke Kine.

U osobito važnim slučajevima za Dubrovačku Republiku, Senat je slao u pojedine zemlje vješte Dubrovčane s posebnim zadatkom, koje bi prethodno detaljno uputio u predmet misije. Takvoj osobi dubrovački konzul je imao biti pri ruci i pomoći mu svojim savjetima, te ih upoznati sa pojedinim značajnijim ljudima, kojima se imao ovaj izvanredni poslanik obratiti za pomoć.

Tako dubrovački Senat upućuje u posebnu misiju god. 1800. Dubrovčanina Vincenza Glandevaza, koji je preko Livorna stigao u Lisabon. Ovaj izvanredni poslanik dubrovačkog Senata boravio je u Lisabonu 9 mjeseci i za to vrijeme dolazio u kontakt sa raznim uglednim ljudima, pa je čak bio i u audijenciji kod ministra vanjskih poslova Portugalije, a sve iz razloga, jer su dva dubrovačka broda kapetana Teskovića i kapetana Kristića bila zaplijenjena od portugalske ratne eskadre. Naime u to doba vodio se rat između Engleske i Francuske i zapljena dubrovačkih brodova od strane portugalske eskadre umanjila je povjerenje u neutralnost dubrovačkih brodova, a što je djelovalo na broj sklopljenih ugovora o prijevozu tereta sa dubrovačkim brodovima. Ovime je bila pogođena dubrovačka trgovina, te je zato Senat uputio u posebnu misiju Glandevaza iz Dubrovnika. Za vrijeme svog boravka u Lisabonu Glandevaz upućuje svim konzulima, koji su se nalazili po obalama Pirinejskog poluotoka posebna upozorenja, da naredbe dubrovačkim kapetanima, da se pridržavaju stroge neutralnosti, kako bi bili predmet zapljene bilo koje zaraćene strane, jer će u protivnom kapetani biti najstrože kažnjeni. Poslije boravka od 9 mjeseci, smatrajući da je svoju misiju završio, Glandevaz traži od dubrovačkog Senata da mu dozvoli povratak u Dubrovnik, što mu Senat dozvoljava, time da se sam dubrovački konzul u Lisabonu dalje brine o ovom sporu i zapljeni dubrovačkih brodova. Ovaj slučaj među mnogobrojnim drugim ukazuje, koliko je bilo stalo Dubrovačkoj Republici, da održi u ratnim vremenima svoju neutralnost, kako bi mogla što bolje i uspješnije trgovati i time koristiti svoj izvanredan položaj neutralne zemlje.

Za vrijeme rada dubrovačkih konzula u Lisabonu živio je tamo Gjorgjo Giurian, koji je bio Dubrovčanin, a bavio se trgovačkim poslovima. Ovo nam je poznato iz pisama konzula Ghiglione, koji ga često spominje, kao posrednika u sklapanju raznih ugovora o prijevozu robe između tamošnjih trgovaca i dubrovačkih kapetana. Ovog dubrovačkog trgovca u Lisabonu Senat Dubrovačke Republike imenuje 1801. godine za »konzula zamjenika« tadašnjem dubrovačkom konzulu Ghiglione. Ovaj »konzul zamjenik« pomažao je konzulu u vršenju njegovih poslova, ali je i dalje sva dopisivanja i sve izvještaje Senatu slao konzul Ghiglione. Zbog toga o radu ovog »konzula zamjenika« imamo malo podataka.

Kao i konzulu Piccardu, tako je i konzulu Ghiglione, Senat odobrio dva puta za vrijeme vršenja konzulske dužnosti odsustvo u trajanju od 4 do 6 mjeseci. Za to vrijeme ga je zamjenjivao, prvi put španski vice-konzul u Lisabonu Antonio Loranzo, a drugi put trgovac Steffano Silvestro. Na izbor svog zamjenika, za vrijeme odsustva, bio je konzul ovlašten od strane dubrovačkog Senata, pod uvjetom, da za svog zamjenika odabere osobu, koja je sposobna za vršenje te dužnosti.

Dubrovački konzuli u Lisabonu dostavljali su Senatu uvijek najinteresantnije i najnovije vijesti za to doba. Tako konzul Ghiglione dostavlja Senatu vijest o samostalnosti Sjeveroameričkih država, o imenovanju novih ambasadora Engleske, Španije i ostalih zemalja u Portugaliji. Nadalje

šalje izvještaje o novoj carinskoj tarifi, koju je uvela vlada Portugalije, o blokadi luka Gjenove i Specije od strane flote admirala Nelsona, o kojoj blokadi obaviještava sve dubrovačke kapetane, koji dolaze u Lisabon. Nadalje konzul vrši sve prijevode službenih dokumenata, te prijevod ovjerava svojim potpisom i pečatom. Ovako ovjereni prijevodi od konzula su jedino bili valjani za dubrovački Senat.

Ovo je bio u glavnim crtama rad dubrovačkih konzula u Lisabonu, koji su uz ostale konzule Dubrovačke Republike po Sredozemnom moru i Atlantskom oceanu, doprinijeli jačanju dubrovačke trgovine, štiteći njezine interese, brinući se o njezinim ljudima, a što je sve podiglo ugled male, ali spretne Dubrovačke države.